REPERE CONCEPTUALE ALE COMUNICĂRII DIDACTICE CA PREMISE DE FORMARE A COMPETENŢEI DE COMUNICARE ORALĂ LA ELEVII DIN ÎNVĂŢĂMÂNTUL PRIMAR

CZU: 37.015.3:316.7:373.31

Vasilica-Carina BANU

Școala doctorală Științe Sociale și ale Educației,
Universitatea de Stat din Moldova

CONCEPTUAL REFERENCES OF DIDACTIC COMMUNICATION AS PREMISES FOR THE FORMATION OF ORAL COMMUNICATION COMPETENCE IN PRIMARY EDUCATION STUDENTS

Attention to communication in primary school students is not an act of spontaneity. Students are prepared for school for life. First, in everyday life, they need communication skills. When we refer to the importance of communication skills, which is talked about more and more often nowadays, we have in mind, first of all, the fact that the most important factor in people's relationships, in the collaboration they achieve throughout life is communication. The need and the possibility of communication are attributes of people. Therefore, it is very important to help the student, from an early age, to discover his potential, to act by calling on the word to find solutions and answers to all the problems he faces.

Keywords: *communication, communication skills, oral communication.*

Măiestria pedagogică reprezintă o capacitate generală a educatorului de valorificare promptă a principiilor şi tehnicilor de proiectare, realizare a activităților intructiv-educative, precum şi de formare-dezvoltare permanentă a personalității elevului în diverse condiții şi situații noi.

Problematica comunicării nu poate fi cercetată în afara problematicii epocii în care există, întrucât fiecare epocă îşi orientează preocupările teoretice asupra unor teme ce acaparează prioritar interesul în diferite domenii. Deoarece omenirea nu a vorbit niciodată în istoria sa atât de mult ca în zilele noastre, tema comunicării şi a formelor ei domină astăzi întreaga societate contemporană, devenind o temă centrală de dezbateri şi o dominantă a disciplinelor socioumane [1, p.73]. Arta de a comunica nu este un proces natural sau o abilitate cu care ne naştem, ci unul pe care îl învățăm. Orice comunicare implică creație şi schimb de înțelesuri [2, p.74]. Procesul de realizare a comunicării având ca finalitate dezvoltarea şi formarea competențelor de comunicare

a elevilor, poate fi realizat cu ajutorul actanţilor care iau parte la demersul educativ, dar şi prin intermediul comunicării didactice ca element mijlocitor şi indispensabil.

Pornind de la ideea că fiecare proces de comunicare are o structură specifică reprezentată, în principiu, de un anumit tip de relaţie dezvoltată, elementele structurale ale comunicării (inclusiv didactice) sunt:

- cel puţin cei doi sau mai mulţi actanţi între care se stabileşte o relaţie;
- emiţătorul – care este un individ, un grup, o instituţie (învăţători, profesori, şcoală). Acesta posedă: informaţiile bine structurate; are o stare de spirit deosebită (motivaţie); are un scop bine precizat; declanşează actul comunicării, iniţiind şi formulând mesajul; are grade diferite de credibilitate sau de prestigiu [3, p.117];
- receptorul, care şi el poate fi: un individ, un grup, o instituţie căruia/ căreia îi este adresat mesajul sau care intră în posesia mesajului în mod întâmplător/ conştient.

De regulă, la primirea mesajului, receptorul reacţionează în patru moduri:

a) reacţie adaptativă (preia şi prelucrează mesajul într-o aşa manieră, încât să-şi sporească şansele de reuşită, să maximizeze profitul/ recompensa);

b) reacţie de autoapărare (ego-defensivă); receptorul încearcă să salveze aparenţele, are o imagine de sine acceptabilă şi, pe cât posibil, în acord cu imaginea celorlalţi despre el;

c) reacţia expresiei valorice apreciază rolul mesajului în dezvoltarea personală;

d) reacţia cognitivă vizează nevoia receptorului de a înţelege, de a da sens mesajului şi pentru aceasta îşi activează experienţa de viaţă şi discernământul [4, p.117].

Între cei doi parteneri ai demersului educativ se stabileşte o anumită relaţie, fiecare este programat şi pentru a recepţiona, şi pentru a emite. Între ei are loc un transfer de informaţie, realizat într-un mod accesibil amândurora. Au un scop comun şi un repertoriu (câmp de experienţă) specific, care se intersectează [5, p.18].

– *Mesajul* este o informaţie structurată după anumite reguli. Reprezintă cea mai complexă componentă a procesului de comunicare, care se transmite apelând la limbajul verbal, nonverbal, paraverbal. Este determinat de starea de spirit a emiţătorului şi de deprinderile de comunicare ale emiţătorului şi receptorului, care trebuie să fie clare, coerente şi concise. Construirea şi transmiterea mesajului presupune două acţiuni distincte: codarea şi decodarea.
– *Codarea* – transpunerea în simboluri, semne, cuvinte a ceea ce este de transmis (gânduri, intenţii, sentimente, atitudini). Codul, ca ansamblu de semne şi semnificaţii verbale şi/ sau nonverbale, trebuie să fie comun partenerilor comunicaţionali.
– *Decodarea* – identificarea echivalentului exact şi corect al mesajului, materializat în gând sau idee.
– Canalul de comunicare este mijlocul prin care trece mesajul. Sunt canale formale/ prestabilite şi canale nonformale (relaţii de prietenie, preferinţe, in-

terese). Orice canal are ca suport tehnic mijloacele de comunicare (telefon, fax, calculator, radio, TV, video etc.).
- Factorii perturbatori care apar, de regulă, la emiţător sunt bariere de comunicare de diverse naturi.
- Contextul comunicării este mediul în care se comunică.

Făcând o sinteză a procesului de comunicare, L.Sadovei defineşte competenţa de comunicare didactică a învăţătorului ca ansamblu al comportamentelor comunicative de elaborare/ transmitere/ evaluare a discursului didactic şi de construire a unor reţele comunicaţionale productive în contextul educaţional. În opinia autoarei, modelul competenţei de comunicare didactică reprezintă o construcţie teoretică de valorificare a competenţelor discursive şi relaţionale, a circuitelor acestora, determinate teleologic la nivelul modulului pedagogic în cadrul curriculumului universitar, ce se exprimă prin funcţionalitate/sincronizare din perspectiva cognitivă şi retorică în componenta discursivă a pespectivei motivaţionale şi conversaţionale, în componenta relaţională [6].

În opinia expusă de T.Slama-Cazacu, competenţele comunicative reprezintă capacitatea de a prezenta propriile intenţii, nevoi, interese în procesul de comunicare, precum şi de a percepe interlocutorul, în vederea iniţierii unui dialog în procesul de învăţământ. Acelaşi autor consideră că capacitatea de comunicare determină înţelegerea dintre învăţător şi elev în vederea atingerii scopurilor şi desfăşurării activităţii de învăţare [7, p.125].

Comportamentul pedagogic al profesorului se manifestă atât la nivelul sistemului social de educaţie şi învăţământ, cât şi la nivelul clasei de elevi. Competenţa comunicativă ar fi o altă trăsătură importantă a profesorului eficient. Fără îndoială, comunicarea didactică îl are ca protagonist principal, regizor, strateg, maestru pe profesor, care, dincolo de o pregătire de specialitate înalt calitativă, trebuie să domonstreze că deţine competenţe de comunicare. Educaţia are o misiune dificilă în acest context. Ea trebuie să transmită cultura acumulată de-a lungul secolelor pregătind în acelaşi timp un viitor, pentru toţi imprevizibil. Societatea nouă presupune noi provocări la care este nevoie de noi răspunsuri, de noi conţinuturi, de noi atitudini şi valori, de noi comportamente.

Poate că una dintre cele mai necesare laturi ale noii educaţii este educaţia pentru comunicare, având în vedere faptul că procesul de comunicare este un proces complex, unul continuu, ireversibil, reciproc, cu influenţe atât în domeniul cognitiv, cât şi în domeniul afectiv şi cel relaţional [8, p.82].

Procesul de formare a competenţei de comunicare orală la elevii claselor primare poate deveni eficient, dacă tehnicile şi mijloacele didactice utilizate de învăţător sunt centrate pe elev şi îl implică în activităţi stimulatoare, oferind posibilitatea dezvoltării abilităţilor de interpretare a diferitelor mesaje orale sau urmărind valorificarea potenţialului creativ. Acest proces presupune formarea şi consolidarea următoarelor deprinderi: de comunicare, de ascultare activă, de însuşire şi folosire a formulelor de politeţe; de dezvoltare a capacităţii de empatie; de comunicare asertivă; de respectare

a normelor de comunicare orală şi scrisă; de cunoaştere a limbajului nonverbal şi paraverbal.

Competenţele de comunicare ale şcolarilor se formează în special prin activitatea didactică şi extradidactică, de predare-învăţare a cunoştinţelor, de formare a priceperilor şi deprinderilor, de relaţionare în cadrul grupului şcolar etc. De aceea, se pune accentul pe necesitatea învăţării interactive şi a conlucrării în procesul instructiv-educativ, rolul profesorului fiind cel de observator şi îndrumător, el dirijând şi stimulând capabilităţile cognitive ale celor instruiţi. Formarea acestora este necesară pentru obţinerea performanţelor de comunicare, de relaţionare, de încadrare în societate, precum şi în scopul dezvoltării inteligenţei emoţionale prin facilitarea găsirii mijloacelor de exprimare şi de etichetare corectă a emoţiilor.

În concluzie, abordarea de mai sus prezintă succinct studiul teoretic centrat pe evaluarea semnificaţiei conceptelor de competenţă, competenţă de comunicare, comunicare didactică în vederea dezvoltării şi formării competenţelor de comunicare orală la elevii claselor primare. Explorarea conceptelor din sfera comunicării, aceasta fiind considerată o activitate psihofizică de punere în relaţie a două sau mai multe persoane, în scopul influenţării atitudinilor, convingerilor, comportamentelor destinatarilor, interlocutorilor şi comunicarea didactică ca factor particular, obligatoriu în vehicularea unor conţinuturi determinate, specifice unui act de învăţare sistematică şi asistată, influienţându-se reciproc şi concomitent pot genera un rezultat bun în rândul elevilor.

Referinţe:

1. DULAMĂ, M.E. *Fundamente despre competenţe. Teorie şi aplicaţii*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2010. 435 p.
2. DUMBRAVEANU, R., PÂSLARU, Vl., CABAC, V. *Competenţe ale pedagogilor: interpretări*. Chişinău, 2014. 192 p.
3. ABRIC, J.C. *Psihologia comunicării*. Iaşi: Polirom, 2002. 208 p.
4. *Ibidem*.
5. AGABRIAN, M. *Strategii de comunicare eficientă*. Iaşi: Universitatea Europeană, 2008. 202 p.
6. SADOVEI, L. *Competenţa de comunicare didactică*. *Repere epistemologice şi metodologice*. Chişinău: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", 2008. 172 p.
7. ŞTEFĂNEŢ D., MORARU, E., GOREA, S. et al. *Familia – garant al stabilităţii emoţionale a copilului.* Chişinău, 2010. 104 p.
8. FRUMOS, F. *Didactica. Fundamente şi dezvoltări cognitiviste*. Iaşi: Polirom, 2008. 216 p.